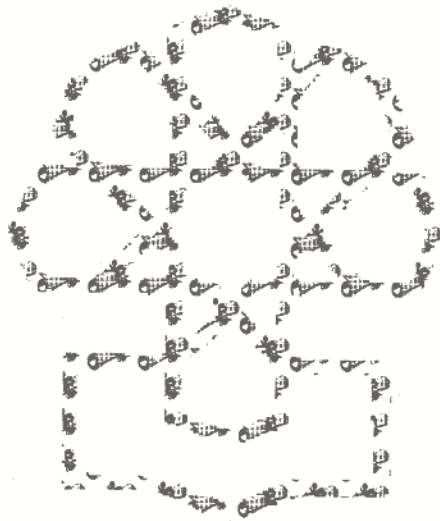

گزارش کارشناسی پیرامون

طرح تصویب اساسنامه کتابخانه

مجلس شورای اسلامی

معاونت پژوهشی

تیرماه ۱۳۷۵

کار: دفتر بررسیهای حقوقی

کد گزارش: ۱۹۰۱۵۲۰

درباره طرح تصویب اساسنامه کتابخانه مجلس شورای اسلامی

عنوان طرح

شماره ترتیب چاپ: ۱۵

شماره چاپ سابقه: —

شماره دفتر ثبت: ۱۲

تاریخ چاپ: ۱۳۷۵/۴/۱۶

۱- کمیسیونهای ارجاعی: ۱- اموراداری و استخدامی

۲- ارشاد و هنر اسلامی ۳- دیوان محاسبات،

بودجه و امور مالی مجلس

مشخصات طرح

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

کتابخانه و واحد اسناد و کتابخانه ملی

شماره: ۷۶۴۷

تاریخ: ۱۳ / ۱۱ / ۷۶

درباره طرح تصویب اساسنامه کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کد گزارش: ۱۹۰۱۵۲۰

۱- هدف از تقدیم شرح

از آنجاکه بر طبق بند «و» ماده ۲ قانون شرح وظائف مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، کتابخانه‌های مجلس شورای اسلامی زیر نظر مستقیم رئیس مجلس شورای اسلامی قرار گرفته است. در راستای انجام تغییرات قانونی لازم و تعیین جایگاه تشکیلاتی کتابخانه‌های مجلس، گروهی از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، طرحی را تقدیم نموده‌اند که به موجب آن رئیس کتابخانه مکلف شده است ظرف یکماه اساسنامه تفصیلی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس را تهیه و به تصویب کمیسیون مشترک امور اداری و استخدامی و دیوان محاسبات، بودجه امور مالی مجلس برساند.

۲- سابقه قانونگذاری

۱- هسته اولیه کتابخانه مجلس در سال ۱۳۰۲ هجری شمسی با مجموعه‌ای از کتابهای اهدایی شخصی و خریداری شده توسط متولیان آن روز در زمان ریاست مؤتمن الملک بر مجلس قانونگذاری شکل گرفت و به همت دانشمندان و اندیشمندان اسلامی و سیاستمداران وطن خواه و با استقبال مردم دانش دوست رسماً در ۱۳۰۴ شمسی افتتاح گردید و ارائه خدمت به نمایندگان را آغاز کرد. نظامنامه اساسی کتابخانه مجلس شورای ملی در ۲۷ ماده در جلسات عیدیه کارپردازان و چند تن از نمایندگان مجلس پس از چند جلسه شور و بررسی در ۷ حوت ۱۳۰۳ به اتفاق آراء تصویب گردید. به موجب نظامنامه اساسی کتابخانه مجلس زیر نظر اداره کارپردازی مجلس قرار داشت و هیأتی به نام شورای کتابخانه بر آن نظارت عالی مشورتی داشت (ماده ۱ نظامنامه اساسی). در عمل یکی از کارپردازان مسئولیت امور مربوط به کتابخانه را بر عهده گرفته بود^(۱) و اداره کارپردازی سه نفر نمایندگان مجلس عضو شورای کتابخانه انتخاب می نمود (ماده ۲ نظامنامه ای اساسی). تدوین و تصویب نظامنامه داخلی کتابخانه نیز از مسئولیتهای اداره کارپردازی بود (ماده ۲۶ نظامنامه اساسی) و در تصویب نظامنامه اساسی و جرح و تعدیل آن کارپردازی مجلس نقش اول را داشت (ماده ۲۷ نظامنامه ای اساسی). تصویب مدیر پیشنهادی از سوی شورای کتابخانه یکی دیگر از مسئولیتهای اداره کارپردازی مجلس بود. مدیریت کتابخانه: کتابخانه مجلس را یک نفر مدیر موظف به عهده داشت که با پیشنهاد شورای کتابخانه و تصویب کارپردازان بود (مواد ۱ و ۴ نظامنامه اساسی).

مدیر کتابخانه بایستی حداقل لیسانس و یا معلومات آن درجه را دارا بوده و علاوه بر دانستن زبان

عربی و فارسی یکی از زبانهای اروپایی را به قدر کافی بدانند (ماده ۵ نظامنامه اساسی).
مدیریت کتابخانه هر سه ماه یکبار گزارش مشروحی از جریان امور کتابخانه و اصلاحات و خریداری کتب لازم تقدیم شورا می نمود (ماده ۶ نظامنامه اساسی).
شورای کتابخانه: هیئتی به نام شورای کتابخانه بر کتابخانه مجلس نظارت عالی داشت و (ماده ۱ نظامنامه اساسی). اعضای شورا هفت نفر بودند: ۲ نفر از کارپردازان مجلس (مسئول محاسبات و مشمول کتابخانه)، سه نفر از نمایندگان مجلس به انتخاب اداره کارپردازی و دو نفر دیگر خارج از مجلس به انتخاب پنج نفر قبلی (ماده ۲ نظامنامه اساسی). دو نفر اخیر معمولاً از میان دانشمندان و استادان ممتاز دانشگاهها برگزیده می شدند. محمد علی فروغی، میرزا علی اصغر خان حکمت، بدیع الزمان فروزانفر، استاد مدرس رضوی و استاد مینوی سالها عضو شورای کتابخانه بودند و غالباً ریاست جلسات شورا را بر عهده داشتند.
در جلسات این شورا در مورد کارهای فنی کتابخانه از قبیل اجازه خرید کتب خطی و چاپی تصویب و تعیین هزینه خدمات فنی کتابخانه تصمیم گیری می شده است. مدیر کتابخانه نیز با پیشنهاد شورای کتابخانه به کارپردازی مجلس انتخاب می شد^(۱).
در استفاده از کتابخانه مجلس: ماده ۱۸ نظامنامه اساسی کتابخانه کسانی را که می توانند از کتابخانه مجلس استفاده کنند احصاء نموده است:

- ۱- وزراء و معاونین منصوب و نمایندگان مجلس
 - ۲- وزراء و معاونین قبلی و نمایندگان دوره های پیشین با مجوز اداره کارپردازی
 - ۳- اشخاص معرفی شده از سوی شخص معرفی که مدیر آن را به اداره کارپردازی پیشنهاد می کرد
 - ۴- اشخاص اهل فضل و تتبع با تصویب شورای کتابخانه
- به موجب ماده ۱۹ نظامنامه اساسی ورود به کتابخانه با ورقه اجازه مجاز و هیچکس حق استفاده از ورقه دیگری را نداشت خارج کردن کتاب از کتابخانه با اجازه مدیر و پس از تفتیش لازم میسر بود (ماده ۲۱ نظامنامه اساسی).
در مواقع جلسات علنی مجلس ورود به کتابخانه به استثنای نمایندگان وزراء ممنوع بود (ماده ۲۴ نظامنامه اساسی).
در مواقع لزوم کتابی برای هیئت رئیس مجلس - ثبت یا کمیسیونهای داخلی مجلس کتاب مورد نیاز با امضاء رئیس آن قست اخذ و در همان روز به کتابخانه رد و رسید داده می شد (ماده ۲۵ نظامنامه اساسی).
نظامنامه داخلی کتابخانه: ماده ۲۶ نظامنامه اساسی اداره کارپردازی مجلس را مأمور تدوین نظامنامه داخلی کتابخانه نمود.

در بهمن ۱۳۰۴ نظامنامه داخلی در ۲۷ ماده به تصویب هیأت مباشرین (کارپردازان) ثلاثه رسید.
در نظامنامه داخلی شرایط واردین به کتابخانه و ترتیب استفاده از کتب امانت گرفته شده، مسئولین مراقبت و نظارت اطاق مطالعه، اعلام روزهای جلسات علنی مجلس برای اطلاع مراجعین کتابخانه با توجه به ممنوعیت (موضوع ماده ۲۴ نظامنامه اساسی)، تنظیم دفتر اسامی اشخاص مأذون، تهیه فهرست مختصر اسامی کتب و مولفات بیشتر مورد مراجعه، رعایت سکوت در اطاق مطالعه، منوط بودن خروج کتاب به

اجازه مدیر، ممنوعیت اکید استعمال دخانیات، خوردنیها و نوشیدنیها و هر چیز پرت کننده حواس مطالعه کنندگان و نیز مأمور اجرای مواد نظامنامه داخلی، آورده شده است.

لازم به ذکر است چندین بار تا به امروز به تجدید و ترمیم اساسنامه پرداخته اند و گاه تا مراحل نهایی برای تصویب پیشرفته اند ولی هیچگاه به تصویب نهایی نرسیده است. در دیماه ۱۳۷۴ نیز پیش نویس اساسنامه کتابخانه در ۵۰ ماده تهیه شده و به رئیس مجلس شورای اسلامی جهت تصویب تقدیم شده است. تشکیلات کتابخانه بر اساس نظامنامه اساسی زیر نظر اداره کارپردازی و نظارت عالی شورای کتابخانه بود و مسئول کتابخانه یکی از کارپردازان بوده است. در سالهای گذشته بعد از انقلاب کتابخانه مجلس گاه زیر نظر کارپردازی، زمانی زیر نظر روابط عمومی و مدتی زیر نظر سازمان امور اداری مجلس بود و وضعیت ثبت شده ای نداشت. با وضع قانون شرح وظائف مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی به موجب بند «و» ماده ۲ آن، کتابخانه مجلس زیر نظر مستقیم رئیس مجلس شورای اسلامی قرار گرفته است.

۳- اظهار نظر کارشناسی

۱- با توجه به متن بند «و» ماده ۲ قانون شرح وظایف مرکز پژوهشها مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۴/۹/۱۹ کتابخانه مجلس زیر نظر مستقیم رئیس مجلس شورای اسلامی قرار گرفته است و یکی از وظایف مرکز پژوهشهای انجام ماموریتهای محوله در رابطه با کتابخانه های مجلس شورای اسلامی می باشد. بنابراین با توجه به نقش کتابخانه در جهت کارشناسی هر چه بهتر قوانین با بررسی های پژوهشی و تحقیقاتی لازم و غنای لازم کتابخانه های مجلس در مورد قوانین گذشته و جلوگیری از تشکیل کتابخانه های موازی شایسته است (کتابخانه های مجلس توسط مرکز پژوهشهای مجلس) تحت ریاست عالی رئیس محترم مجلس شورای اسلامی اداره شود. البته موزه کتابخانه مجلس همچنان می تواند به شکل فعلی و خارج از چارچوب مرکز پژوهشها قرار گیرد.

۲- نظر به اهمیت کتابخانه های مجلس شورا و سوابق تاریخی و علمی آن بهتر است اساسنامه آن همانند قانون شرح وظایف مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی توسط مجلس و کمیسیون مشترک امور اداری و استخدامی و دیوان محاسبات، بودجه و امور مالی مجلس مورد بررسی و تصویب قرار گیرد. لازم به ذکر اصل ۸۵ قانون اساسی که مستند تصویب اساسنامه کتابخانه مجلس توسط کمیسیون مشترک قرار گرفته است اصولاً منصرف از موضوع است. زیرا مطابق صدر اصل ۸۵، تفویض تصویب بعضی قوانین به کمیسیونها منجر به آن خواهد شد که مصوبه کمیسیون به صورت آزمایشی اجرا خواهد شد و تصویب نهایی کماکان به عهده مجلس خواهد بود.

پاراگراف دوم اصل ۸۵ نیز ناظر بر تصویب دائمی اساسنامه سازمانها، شرکتها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت است که توسط کمیسیونهای ذی ربط یا دولت انجام می شود. با توجه به شیوه تنظیم عبارت و توجه به این نکته که پیش بینی تصویب اساسنامه توسط دولت شده است، می توان پذیرفت که منظور از دولت در این اصل قوه مجریه است. بنابراین کتابخانه مجلس که وابسته به قوه مقننه می باشد (و نه قوه مجریه) از شمول این اصل خارج می شود. بدین ترتیب امکان تصویب اساسنامه کتابخانه مجلس شورای اسلامی توسط کمیسیونهای ذی ربط مجلس، منتفی می باشد.

۱- از آنجا که کلمه ظرف یک ماه این مطلب را می‌رساند که گویی کمیسیون مشترک امور اداری و استخدامی و دیوان محاسبات و بودجه و امور مالی مجلس ظرف یکماه ماده واحده پیشنهادی را به تصویب برساند و حال آنکه منظور، مکلف بودن رئیس کتابخانه مجلس به تهیه اساسنامه تفصیلی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس می‌باشد.

۲- پیشنهاد می‌گردد با توجه به اهمیت کتابخانه مجلس و ابهام اصل ۸۵ قانون اساسی، اساسنامه کتابخانه همانند قانون شرح وظایف مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی توسط خود مجلس و نه کمیسیون مشترک مورد تصویب قرار گیرد.

۳- چنانچه دو پیشنهاد قبلی پذیرفته شود لازم است متن اساسنامه کتابخانه تقدیم مجلس شود تا با بررسی و تصویب اساسنامه کتابخانه و تهیه چارچوب قانونی شاهد شکوفایی هر چه بیشتر آن باشیم.